

ҲАЁТ ГУЛЛАРИГА БУРКАНДИ ОЛАМ

Чечаклар шитирлаб барг ёзади. Дарахт новдаларида умидлар куртаклайди. Ҳар гиёҳ, ҳар чечак тасбеҳ айтиб, ердан бош кўтаради. Қуёш заминга янада яқинроқ интилади. Офтобнинг илиқ тафтидан эркаланиб замин уйғонади. Қиш бўйи нафаси ичига чўккан ариқ ва жилғалар кўкламда гўё кўшиқ куйлаб оқади. Қирлар ял-ял ёниб, уфқ билан талашади. Сайроки кушлар кўшиғи, сўфитўрғайлар нағмаси булбул навосига қоришиб кетади. Олам навога, атир исига тўлади. Қуёш кумуш тоғларнинг бошига чиқиб, ўзини ойнага солиб томоша қилаётгандай. Унинг чиройидан тоғларнинг тош кўнгли эриб, жилғага айланиб, йўлини яхшиликка тутиб оқиб кетади.

Наврўз ҳар дарахт, ҳар новдадан гулдаста ясаб, одамларга кучоқ-кучоқ шодлик улашади. Бободехқон баркашдек кетмонни елкасига ташлаб даласига ошиқади. Кетмонига қуёшнинг акси тушиб, гўё у офтобни елкада кўтариб, далага чиқаётган пахлавонга ўхшайди.

Азалдан халқимиз табиат уйғонаётган бу шукуҳли кунларни шодлик билан байрам қилади. Бу байрам зардуштийлар даврида мавжуд эди. Чунки, у бевосита табиатнинг уйғониши, деҳқончилик ишлари бошланиши билан боғлиқ удумдир. Наврўз байрами Ғазнавийлар, Салжукийлар, Хоразмшоҳлар даврида ҳам катта тантана сифатида нишонланган. Ҳатто кейинчалик мўғуллар истилоси даврида ҳам халқ Наврўз байрамини унутмаган, уни нишонлашда давом этган. Халқимиз тарихида Наврўзга бағишланган кўплаб асарлар яратилган. Бундай дилбар кун ҳақида қомусий олим Умар Хайём «Наврўзнама»сида, Фирдавсий «Шоҳнома»сида турли маълумотлар берганлар. Лутфий «Гул ва Наврўз» достонини ёзиб, мамлакатга осойишталик, меҳнаткаш халққа фаровон ҳаёт тилади.

Наврўз билан Қурбон ҳайити бир вақтга тўғри келиб қолганда аллома Рудакий кишиларни «қўй сўйиб нишонланадиган Наврўз» билан табрик этган экан.

XIX асрда яшаб ижод этган ўзбек шоири ва тарихчи олим Огаҳий Наврўз тасвирини бундай берган:

Баланд айлаб қуёшга поя Наврўз

Кўтарди ер юзидан соя Наврўз,

Келиб файзу нишоту айш бирла

Мухайё қилди элга воя Наврўз.

Она табиатнинг бетакрор мавсуми НАВРЎЗ – халқ байрами табиатни англашга, идрок этишга, тушунишга чорлайди. Наврўз одамларнинг меҳр, кадр-қиммат ва қадриятларини қайта тиклашга хизмат этадиган ички қувват бағишловчи шодиёнадир. Зеро, Наврўз халқ кайфиятини кўтарувчи, инсоний омиллари жадаллаштирувчи воситалардан бири.

Наврўз – тенглик, эркинлик, дўстлик байрами. Бу кун барча одатий ташвишлардан фориғ бўлиб, турли миллат ва элат вакиллари бир осмон, бир қуёш остида руҳан бирлашиб, байрам қилишади. Байрамдаги завқ-шавқ, кўтаринки кайфият кишиларда келажакка ишонч уйғотиб, эзгуликларга ундаган.

Қадимдан умумхалқ байрами Наврўзни кутиб олиш учун катта тайёргарлик кўрилган. Байрам олдидан уй-жойлар тозаланган, ҳовли-боғлар гуллар билан безалган, янги кийимлар кийилган. Наврўз кунлари кишилар кўни-кўшни, қариялар, ёр-биродарлари ва қариндошлар билан дийдор кўришган, араз-гиналарга барҳам беришган. Шу улуг айём давомида беморларни бориб кўриш, ҳол-аҳвол сўраш ҳар бир кишининг бурчи ҳисобланган. Марҳумларнинг қабри зиёрат этилган. Ёлғизлар, боқувчисини йўқотган қариялар, ногиронлар ҳолидан хабар олинган.

Шуниси диққатга сазоворки, Наврўзи Олам бир ой давом этади ва қатор баҳор сайлларини ўз ичига олади. Булар Наврўз, Гули сурх, қўшчи оши, кизлар мажлиси, дала сайли, сумалак сайли ва бошқалар. Наврўз байрамига атаб оилаларда махсус баҳор таомлари – ялпиз, отқулоқ, шўра каби кўкатлардан кўк сомса, кўк патир ва кўк чучваралар тайёрланади. Айниқса, сумалак сайли алоҳида кўтаринкилик билан кутиб олинади.

Ўзбекистонда Наврўзни кенг кўламда умумхалқ байрамига, халқ ҳаётининг узвий бўлагига айланиши мустақиллигимиз самарасидир. Наврўзи Олам тимсолида халқимизнинг ўзига хос маънавияти, ўтмиши, асрий қадриятлари, миллий урф-одат ва анъана удумлари тобора сайқалланиб, ривож топиб бораёпти. Бу айём ҳамиша янгиланиш ва ёшлик, гўзаллик ва нафосат, меҳр ва мурувват, оқибат ва саховат, бунёдкорлик ва яратувчилик байрами сифатида нишонланиб келинган.

Бизнинг замонамизда инсоният яратган барча эзгуликлар элу юрт, бутун халқ ихтиёридадир. Халқимиз бой маънавиятининг маҳсули бўлган илғор анъаналар, шу жумладан Наврўз халқнинг гўзал шодиёна айёми бўлиб қолди. Халқ ҳаёти давомида яратилган, халқ турмушига ўрнашиб,

унинг таркибий қисмига айланиб кетган байрамлар, маросимлар, удум ва урф-одатлар баркамол инсонни шакллантириш, унинг маънавий дунёсини бойитишда муҳим ўрин тутди. Юртбошимиз ташаббуси ва раҳбарлиги остида бу иш муваффақиятли амалга оширилмоқда. Наврўз байрамида барча меҳнат жамоалари, ўқув юртлари, туман ва шаҳарларда маданий тадбирлар бўлиб ўтади. Сайиллар, байрам кечалари уюштирилади. Мушоиралар, адабий суҳбатлар, учрашувлар, концертлар ўтказилади. Гуллар, кўчатлар экиш, ободончиликка оид ишлар кенг қўламда олиб борилади.

Наврўзнинг кишиларимиз маънавий маданиятини ошириш, эстетик дидини ўстиришдаги аҳамияти беқиёсдир. У кишиларга маданий ҳордиқ беришдан ташқари, самарали меҳнат қилиш учун куч ва илҳом бағишлайди. Мамлакатимизда яшовчи турли миллат вакиллари ҳам иштирок этиб, ўз санъатлари билан сайилларни қизитишади, бу эса байрамга дўстлик руҳини бағишлайди.

Аслида Наврўз меҳр-муҳаббат, саховат сабоқларини бераётгандай, бутун оламга бир хил тароват, зиё, яшариш, янгиланиш бахтини насиб этади. Юртимизни ҳаёт гулларига тўлдирган, уни меҳрга чулғаган Наврўзи Олам, хуш келдинг, ташрифингдан мудом Эл хушвақт!

**Самад Аминов,
«Миллий тикланиш», 2005 йил 18 март.**

